

İlgili Kanun / Madde
5510 S. SSGSK/88,93

T.C
YARGITAY
10. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2023/5983

Karar No. 2023/6859

Tarihi: 14.06.2023

- YAŞLILIK AYLIĞININ HUKUKİ NİTELİĞİ
- SOSYAL GÜVENLİĞİN TEMEL İLKE NİTELİĞİNDE OLDUĞU
- YAŞLILIK AYLIĞININ TÜMDEN HACZİNİN SOSYAL DEVLET İLKESİ İLE BAĞDAŞMAYACAĞI
- YAŞLILIK AYLIĞININ NET ASGARİ ÜCRETİN ALTINDA KALAN KISMININ HACZEDİLEMEYECEĞİ

ÖZETİ: Bu yönde davanın esas itibariyle yaşlılık aylığına konan haczin bir kısmının kaldırılmasına ilişkin bulunduğu gözetildiğinde, yaşlılık aylığının özellik ve hukuksal niteliğinin de dikkate alınması zorunludur. Sosyal Güvenlik; anayasal, sosyal temel bir hak olarak Anayasamızda yer almıştır. Durumları ne olursa olsun kişilere, karşılaştıkları sosyal riskler sonucu sosyal güvence temin etmeyi kabul eden sosyal güvenlik ilkesinin altyapısını sosyal sigortalar oluşturur. Sosyal güvenlik temel bir ilke, sosyal sigortalar ise bu ilkeyi gerçekleştirmeye yarayan araçlardan en önemlisidir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre uzun vadeli sigorta kolları arasında yer alan yaşlılık sigortası kolu, sosyal sigortaların kuşkusuz en önemli kollarından birisidir. Bu sigorta kolu ile ilerde çalışma gücünü kaybeden veya azaltan durumlarla karşılaşan kişilere yaşamlarını idame ettirmek için sosyal güvence sağlanması amaçlanır. Sözü edilen sigorta kolu, bir yönüyle kişinin yaşam hakkı olup, bu hakka duyulan saygının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu

bağlamda sürekli kullanılması zorunlu bir hak olarak karşımıza çıkar. Kişinin yaşamı boyunca, giderek geride kalanlara da intikal ettiğinden yaşam sonrası dahi devam etme özelliği vardır. Bu haktan, vazgeçilemez ve kaçınılamaz. Anayasa, belli koşulların yerine getirilmesi halinde bu hakkı sağlama yükümünü doğrudan devlete vermiştir. Bu yönüyle tamamen kamusal ve zorunlu bir hak olarak karşımıza çıkar. Bu nedenledir ki çalışma gücünü kaybeden veya azaltan durumlarda kişilere yaşamlarını idame ettirmek için sosyal güvence sağlanmasına yönelik yaşlılık aylığının tümünden haczi Anayasal Sosyal Devlet ilkesi ile bağdaşmadığı içindir ki 6183 sayılı Kanun'un 71 inci maddesi ile bu aylığın tümünden değil ancak miktarına göre kısmen haczinin mümkün olduğu açıkça vurgulanmıştır. Bu maddede kıstas alınan asgari ücret, çalışana, bir ay karşılığı olarak ödenen ve gereksinimlerini günün rayiç bedelleri üzerinden en az düzeyde karşılamaya yetecek ücret olarak tanımlanabilir. En az düzeyde yaşam standardını karşılaması nedeniyledir ki, asgari ücretin altında kalan yaşlılık aylığı miktarından yapılabilecek oranda mümkün olduğunca sınırlandırılmıştır. Kuşkusuz burada bahsedilen asgari ücret net gelirdir. Ancak sigortalının, çalışma karşılığı veya başka gelirlerinin olması halinde en az yaşam standardının ve yaşlılık aylığından yapılacak kesinti oranının, yaşlılık aylığı ve gelir toplamına göre belirlenmesi gerektiği yönündeki yaklaşımında hakkaniyete uygun olacağı gözden uzak tutulmamalıdır.

Taraflar arasındaki Kurum işleminin iptali davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın kabulüne karar verilmiştir.

Kararın davalı Kurum vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince başvurunun kabulü ile İlk Derece Mahkemesi hükmü kaldırılarak yeniden esas hakkında hüküm kurulmak suretiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı taraf vekilleri tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi Kadir

Dermancıoğlu tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünöldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; davalı Kurumdan aldığı emekli aylığının 1/4 oranında nafaka kesintisi yapılmaktayken, emekli işırakçı olarak toplam emekli aylığının 2019 yılı Şubat ayı itibariyle 3.641,58 TL olduğunu, boşandığı eşi Hülya Koyuncu tarafından kırıkale 3. İcra Müdürlüđünün 2015/3393 no.lu dosyası üzerinden emekli maaşından kesinti yapıldığını, geçim sıkıntısı yaşadığını, davalı Kurum tarafından 2018 yılı Mart ayından itibaren prim borçları nedeniyle nafaka kesintisi yapıldıktan sonra arta kalan emekli maaşından 1/4 oranında ikinci bir kesinti daha yapıldığını, başladığı tarih itibariyle 232,01 TL olan kesinti tutarının maaşındaki artışlar sonrasında 631,52 TL'ye yükseldiğini, yasal düzenlemelere göre emekli aylığından yapılacak kesintilerin aylığın 1/4'ünü aşamayacağını, ancak hem davalı Kurum tarafından yapılan hem nafaka nedeniyle yapılan kesintilerin aylığının %30'unu geçtiğini, bu durumun hukuka uygun olmadığını, Açıklanan nedenlerle davalı Kurum tarafından emekli aylığından yapılan kesintilerin iptal edilerek haksız alınan tutarların kesintilerin yapıldığı tarih itibariyle yasal faiziyle birlikte davalı Kurumdan alınarak kendisine ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı Kurum vekili cevap dilekçesinde; davalı Kurum tarafından davacının yönetim kurulu başkanı olduğu dava dışı SS Hacılar Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin prim borçlarından dolayı davacı aleyhine 6183 sayılı Kanun gereğince cebren tahsil yoluna gidilerek davacının emekli maaşı üzerine % oranında haciz konulduğunu, 5510 sayılı Kanun'un 88 ve 91 inci maddelerine istinaden yapılan Kurum işleminde hukuka aykırılık bulunmadığını, açıklanan nedenlerle davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile davanın kabulü ile, davacının emekli maaşında kesinti yapılmasına ilişkin kurum işleminin iptaline ve davacının emekli maaşından yapılan kesintilerin kesinti tarihlerinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davacıya iadesine, karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalı Kurum vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

B. İstinaf Sebepleri

1.Davalı Kurum vekili istinaf dilekçesinde; zamanaşımı süresinin geçtiğini, davacının hacizlere konu borçlardan sorumlu bulunduğunu, bilirkişi raporlarının çelişkili olduğunu, eksik inceleme ve değerlendirme neticesinde düzenlenen bilirkişi ek raporunun hükme esas alınmasının hakkaniyet kurallarına aykırılık teşkil ettiğini,

söz konusu bilirkişi ek raporuna ilişkin itirazlarının mahkemece dikkate alınmadığını, kurum tarafından yapılan işlemler mevzuata uygun olduğunu belirterek, kararın kaldırılmasını talep etmiştir.

C. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile "somut olayda, davacının aylığından kesinti yapılmasına ilişkin kurum işlemi yerinde ise de yukarıdaki özetlenen yasal mevzuat gereğince bu kesintinin sınırlı olması gerekmektedir. Dosya kapsamına uygun ve denetime elverişli bilirkişi raporuna göre davacının emekli aylığının asgari ücretin üzerinde olduğu, aylığından yapılan kesintilerin aylık miktarının 1/3 ünden fazla olduğu anlaşıldığından davacının aylığından yapılan kesintilerin yukarıda değinilen 6183 sayılı Kanun'un 71 inci madde kapsamında yaşlılık aylığından haciz yapılabilecek oranın üçte birinden çok dörtte birinden az olamayacağı gözetilip, ayrıca her dava açıldığı tarihteki fiili ve hukuki sebeplere ilişkin koşullara göre karara bağlanacağından ve taleple bağlılık ilkesi de gözetilerek davacının maaşından 2018/3 üncü aydan dava tarihine kadar yapılan kesintiler yönünden karar verilmesi gerekirken mahkemece bu maddi ve hukuki olgular gözetilmeksizin davacının aylığından yapılan tüm kesintilerin iptaline karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olduğundan, davalı kurum vekilinin istinaf başvurusu kabul edilerek, ilk derece mahkemesinin kararının kaldırılmasına ve dosyada mevcut delillerin hüküm kurmak için yeterli olduğundan delil toplanmasına ve duruşma açılmasına gerek olmaksızın davanın kısmen kabulüne dair yeniden esas hakkında karar vermek gerekmiştir." gerekçesi ile davalı kurum vekilinin istinaf başvurusunun Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 353/1-b.3 maddesi gereğince kabulüne, Kırıkkale 1. İş Mahkemesinin 2019/553 E., 2021/237 K., sayılı kararının kaldırılmasına, Davanın kısmen kabul, kısmen reddi ile, dava konusu, 2018/3 üncü ay ile 2019/3 üncü ay arası dönem davacının aylığından yapılan haciz kesinti işlemlerinin, yaşlılık aylığının 1/3'ünü aşan miktarlar yönünden iptaline, dava konusu işlem nedeni ile davacının yaşlılık aylığının en çok 1/3'ünün haczedilebileceğinin tespitine, bu döneme ilişkin fazladan yapılan her bir kesintinin, kesinti tarihlerinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davacıya iadesine, fazlaya ilişkin taleplerin reddine, karar verilmiştir.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde taraf vekilleri temyiz isteminde bulunmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

1.Davacı vekili temyiz dilekçesinde; nafaka borcundan dolayı kesinti yapılırken yeni bir haciz ile kesinti yapılmasının yerinde olmadığını, tüm kesintilerin iadesine karar verilmesi gerekirken 2018 yılı sonrasına ilişkin olarak karar verilmesinin hatalı olduğunu belirterek kararın bozulmasını istemiştir.

2.Davalı Kurum vekili temyiz dilekçesinde; istinaf gerekçeleri ile kararın tümünden reddinin gerektiğini belirterek kararın bozulmasını istemiştir.

C. Gerekçe

1. Uyuşmazlık ve Hukuki Nitelendirme

Uyuşmazlık, Kurum işleminin iptali istemine ilişkindir.

2. İlgili Hukuk

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 369 uncu maddesinin birinci fıkrası ile 370 ve 371 inci maddeleri ile 5510 Sayılı Kanun'un 88, 93 üncü, 6183 sayılı Kanun'un 54 ve 71 inci maddesi hükümleridir.

3. Değerlendirme

1.5510 sayılı Kanun'un 88 inci maddesinin 16 ıncı bendine göre, "Kurumun süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanun'un 51, 102 ve 106 ıncı maddeleri hariç, diğer maddeleri uygulanır. Kurum, 6183 sayılı Kanunun uygulanmasında Maliye Bakanlığı ile diğer kamu kurum ve kuruluşları ve mercilere verilen yetkileri kullanır." 6183 sayılı Kanun'un 54 üncü maddesi hükmü uyarınca süresinde ödenmeyen amme alacağı tahsil dairesince cebren tahsil olunur. Amme borçlusunun borcuna yetecek miktarda mallarının haczedilerek paraya çevrilmesi yetkisi çerçevesinde yaşlılık aylığına haciz konarak kesinti yapılması da düzenlemede belirtilen cebren tahsil şekillerinden birisidir. 6183 sayılı Kanun'un "Kısmen Haczedilebilen Gelirler" başlıklı 71 inci maddesi, "Aylıklar, ödenekler, her çeşit ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama bağlı olmayan nafakalar, emeklilik aylıkları, sigorta ve emeklilik sandıkları tarafından bağlanan gelirler kısmen haczolunabilir. Ancak haczolunacak miktar bunların üçte birinden çok dörtte birinden az olamaz. Aşgari ücreti aşmayan aylık gelirlerin onda birinden fazlası haczolunamaz." düzenlemesini içermektedir.

2.Bu yönde davanın esas itibariyle yaşlılık aylığına konan haczin bir kısmının kaldırılmasına ilişkin bulunduğu gözetildiğinde, yaşlılık aylığının özellik ve hukuksal niteliğinin de dikkate alınması zorunludur. Sosyal Güvenlik; anayasal, sosyal temel bir hak olarak Anayasamızda yer almıştır. Durumları ne olursa olsun kişilere, karşılaştıkları sosyal riskler sonucu sosyal güvence temin etmeyi kabul eden sosyal güvenlik ilkesinin altyapısını sosyal sigortalar oluşturur. Sosyal güvenlik temel bir ilke, sosyal sigortalar ise bu ilkeyi gerçekleştirmeye yarayan araçlardan en önemlisidir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre uzun vadeli sigorta kolları arasında yer alan yaşlılık sigortası kolu, sosyal sigortaların kuşkusuz en önemli kollarından birisidir. Bu sigorta kolu ile ilerde çalışma gücünü kaybeden veya azaltan durumlarla karşılaşan kişilere yaşamlarını idame ettirmek için sosyal güvence sağlanması amaçlanır. Sözü edilen sigorta kolu, bir yönüyle kişinin yaşam hakkı olup, bu hakka duyulan saygının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda sürekli kullanılması zorunlu bir hak olarak karşımıza çıkar. Kişinin yaşamı

boyunca, giderek geride kalanlara da intikal ettiğinden yaşam sonrası dahi devam etme özelliği vardır. Bu haktan, vazgeçilemez ve kaçınılamaz. Anayasa, belli koşulların yerine getirilmesi halinde bu hakkı sağlama yükümünü doğrudan devlete vermiştir. Bu yönüyle tamamen kamusal ve zorunlu bir hak olarak karşımıza çıkar. Bu nedenledir ki çalışma gücünü kaybeden veya azaltan durumlarda kişilere yaşamlarını idame ettirmek için sosyal güvence sağlanmasına yönelik yaşlılık aylığının tümünden haczi Anayasal Sosyal Devlet ilkesi ile bağdaşmadığı içindir ki 6183 sayılı Kanun'un 71 inci maddesi ile bu aylığın tümünden değil ancak miktarına göre kısmen haczinin mümkün olduğu açıkça vurgulanmıştır. Bu maddede kıstas alınan asgari ücret, çalışana, bir ay karşılığı olarak ödenen ve gereksinimlerini günün rayiç bedelleri üzerinden en az düzeyde karşılamaya yetecek ücret olarak tanımlanabilir. En az düzeyde yaşam standardını karşılaması nedeniyledir ki, asgari ücretin altında kalan yaşlılık aylığı miktarından yapılabilecek oranda mümkün olduğunca sınırlandırılmıştır. Kuşkusuz burada bahsedilen asgari ücret net gelirdir. Ancak sigortalının, çalışma karşılığı veya başka gelirlerinin olması halinde en az yaşam standardının ve yaşlılık aylığından yapılacak kesinti oranının, yaşlılık aylığı ve gelir toplamına göre belirlenmesi gerekeceği yönündeki yaklaşımında hakkaniyete uygun olacağı gözden uzak tutulmamalıdır.

3.Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda, davacının talebinin, dava dilekçesinde de belirtildiği üzere "bugüne kadar yapılmış kesintilerin kaldırılması" şeklinde tüm kesintilerin iptali olmakla, buna göre bir değerlendirme yapılarak karar verilmesi gerekirken aksi kabul ile hüküm kurulması bozma nedenidir.

VI. KARAR

Temyiz olunan Bölge Adliye Mahkemesi kararının BOZULMASINA,
Peşin alınan temyiz karar harcının istek hâlinde ilgiliye iadesine,
Dosyanın kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,
14.06.2023 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.